روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷
تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور آگهی‌های شهرستان‌ها: ۷-۴۴۰۱۹۸۰۵ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸
توزیع: شرکت پیام‌رسان سبز تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: صمیم تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵
www.sharghdaily.ir
پنجشنبه ۶ مهر ۱۴۰۲ • ۱۲ ربیع‌الاول ۱۴۴۵ • ۲۸ سپتامبر ۲۰۲۳ • سال بیست‌ویکم • شماره ۴۶۵۸ • ۱۲ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۱:۵۵ • اذان مغرب ۱۸:۱۱
اذان صبح فردا ۴:۳۴ • طلوع آفتاب ۵:۵۷

روزنامه شرق

• با ثبت ۵۴ کاروانسرای تاریخی ایران در فهرست جهانی یونسکو، این ابنیه ارزنده از این پس به‌عنوان بیست‌وهفتمین میراث ملموس کشورمان در جهان شناخته می‌شوند.
عکس: خدیجه نادری / مهر

دیالوگ روز

میلیاردها – فصل هفتم – ۲۰۲۳
مایک پرینس (کوری استول): خیلی دیر شده؟ چقدر سود از دست دادیم؟
وگنر (دیوید کاستابیل): غیر از دل‌شکستگی و تحقیر؟
پرینس: چقدر؟
تیلور: یک‌میلیاردو ۴۰۰ هزار دلار
راجر (دنیل بریکر): شاید دفعه بعد
پرینس: دفعه بعدی در کار نیست! من سیستم اینجا را بر مبنای نحوه تلاش خودم بنا کردم، اگر من بودم حتما راهی پیدا می‌کردم این اتفاق نیفتد. شب طولانی بود. به هر حال از فردا، هر دقیقه و هر ثانیه آن باید تلاش کنید که اتفاقات امشب تکرار نشود.

گورهای دسته‌جمعی در لیبی

محمود فاضلی

۱۰ سپتامبر، توفان «دانیل» و سیل ویرانگر چندین منطقه در شرق لیبی ازجمله شهرهای «درنه»، «بنغازی»، «البیضاء»، «المرج» و «سوسه» را درنوردید و ویرانی عظیمی به بار آورد و هزاران کشته و زخمی و مفقود بر جای گذاشت. توفان دانیل پیش از لیبی در چند کشور دیگر هم خساراتی بر جای گذاشته است. این توفان باعث سیل‌های بی‌سابقه در یونان شد و شماری کشته در ترکیه و بلغارستان به جا گذاشت. توفان دانیل یک پدیده استثنائی به نظر می‌رسد و یکی از ویرانگرترین و مرگ‌بارترین توفان‌هایی بود که در تاریخ معاصر دیده شده است. این توفان در مدت فقط چند ساعت منجر به بارندگی در برخی نقاط در پشت دو سد در اطراف شهر یادشده شد که به دنبال آن سد اول و بزرگ‌تر که به دلیل هرج‌ومرج سیاسی در لیبی به درستی نگهداری نشده بود، شکسته شد و آب را سونامی‌وار راهی این شهر ساحلی کرد و سد دوم را هم شکست. برآوردها نشان می‌دهد ۳۰ درصد از درنه ناپدید شده است و با فروریختن بیشتر جاده‌ها، مقامات محلی خواستار ایجاد یک کریدور دریایی برای امدادرسانی و تخلیه شدند.

یک فاجعه انسانی گسترده

پس از این سیل ویرانگر در این کشور به مدت یک سال کامل حالت فوق‌العاده برقرار خواهد بود. به علت از بین رفتن جاده‌های مواصلاتی، ارسال کمک‌ها به مناطق فاجعه‌زده دشوار است. آمار تلفات، مفقودان و اجساد رهاشده و گورهای دسته‌جمعی در پی سیل ویرانگر اخیر در لیبی، خبر از یک فاجعه انسانی گسترده در این کشور می‌دهد. لیبی با یک بحران زیست‌محیطی، بهداشتی و تعدد گورهای دسته‌جمعی و نیازهای فوری در بخش بازسازی مواجه است. درحالی‌که منابع مختلف در لیبی، آمارهای متفاوتی درباره تعداد افراد مفقودشده ارائه می‌دهند، هشدارها و نگرانی‌هایی را از احتمال انفجار مواد منفجره قدیمی و نیز گسترش بحران بهداشتی بر اثر گورهای دسته‌جمعی به‌ویژه در کنار سواحل این کشور برای دفن جان‌باختگان سیل اخیر، ایجاد کرده است. سخنگوی دفتر منطقه‌ای کمیته بین‌المللی صلیب سرخ اعلام کرده که دست‌کم ۱۰ هزار نفر از شهروندان لیبی در جریان سیل اخیر، در شمار مفقودان قرار گرفته‌اند. سازمان بین‌المللی مهاجرت نیز از آوارگی بیش از ۳۸ هزار نفر در شرق لیبی ازجمله ۳۰ هزار نفر در شهر درنه در پی فاجعه اخیر خبر داد. ۷۰ درصد از زیرساخت‌ها در شرق لیبی بر اثر سیل ویرانگر آسیب دیده، ۱۱ پل در پی وقوع سیل فروریخته که دو مورد از آنها شهر «درنه» را به دیگر شهرها متصل می‌کرده است. شهر درنه بیشترین آسیب را از این سیل متحمل شده است. ۸۰ درصد از خطوط لوله آب در تمام شهرها و روستاهای شرق کشور تخریب شده و ۵۰ درصد از جاده‌های مناطق سیل‌زده نیز آسیب دیده است.

هرج‌ومرج حاکم بر لیبی

دشواری‌های به‌وجودآمده در زمینه دسترسی و جابه‌جایی، ارتباطات، عملیات امدادی و هرج‌ومرج حاکم بر لیبی را که حتی قبل از فاجعه نیز وجود داشت، می‌توان از علل اعلام آمارهای متناقض درباره تعداد قربانیان ذکر کرد. نگرانی از انفجار بقایای بمب‌ها و مواد منفجره قدیمی در اراضی لیبی یکی دیگر از نگرانی‌های کنونی در لیبی است؛ به‌ویژه آنکه امدادگران و داوطلبان امداد متوجه خطرات این امر نیستند. منطقه سیل‌زده از سال‌ها پیش درگیر چالش وجود مهمات قدیمی باقی‌مانده در زمین است و این امر کار امدادرسانی را دشوارتر کرده است. آوارهای عظیم، محله‌ها را زمین‌گیر و جاده‌ها را قطع و کار تیم‌های امدادی را با مشکل مواجه کرده است. زیرساخت‌های حیاتی، آرامستان‌ها و اماکن باستانی بر اثر سیلاب از بین رفته‌اند. شواهد نشان می‌دهد این کشور امکانات انسانی و مالی برای مقابله با پیامدهای چنین سیل عظیمی را ندارد و دودستگی در نهادهای دولتی مانع تلاش‌ها برای نجات سیل‌زدگان می‌شود. فاجعه سیل بسیار بزرگ‌تر از امکانات انسانی و مادی این کشور است. شهر «درنه» لیبی که بیشترین آسیب را از توفان و سیل اخیر دیده است، شاهد تظاهرات گسترده مردمی علیه فساد مقامات محلی و اهمال‌کاری آنها برای پیشگیری از وقوع این فاجعه بود. تظاهرکنندگان خواستار اتحاد غرب و شرق لیبی و برکناری عقیله صالح، رئیس پارلمان طبرق (شرق لیبی) شدند.

آسیب‌های جدی به مراکز تحصیلی

صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) اعلام کرد توفان اخیر در لیبی زندگی ۳۰۰ هزار کودک در این کشور را تحت تاثیر خود قرار داده است. کودکان در لیبی پس از یک دهه درگیری داخلی، با فاجعه جدیدی روبه‌رو هستند و اولویت‌های این کشور تامین لوازم بهداشتی، آب و فاضلاب، حمایت‌های روانی و اجتماعی و جست‌وجوی خانواده‌های کودکان مفقودشده به‌منظور جلوگیری از وقوع یک فاجعه انسانی دیگر است. سازمان ملل تخمین زده که دست‌کم ۹۰۰ هزار نفر در مناطق سیل‌زده نیازمند کمک هستند. به گفته وزیر آموزش و پرورش ۹۵ درصد از مراکز تحصیلی و مؤسسات آموزشی در مناطق سیل‌زده در شرق این کشور آسیب دیده‌اند. ۱۷ مرکز آموزشی در شهر «بنغازی»، دانش‌آموزان آواره در مناطق حادثه‌دیده را ثبت‌نام کرده‌اند. ۱۱۴ مدرسه در ۱۵ منطقه بر اثر وقوع سیل آسیب دیده‌اند. تیم‌های فنی در حال ارزیابی هزینه‌های تعمیر و نگهداری مدارس هستند.

شیوع بیماری‌ها و گورهای دسته‌جمعی

در پی انتشار گزارش مقام‌های این کشور درباره شیوع اسهال در میان بیش از صد نفر به دلیل شرب آب آلوده، در بیانیه‌ای اعلام شد که نگرانی ویژه‌ای درباره آلودگی آب و نبود سرویس بهداشتی وجود دارد. ۹ آژانس وابسته به سازمان ملل در این کشور در حال برخورد با پیامدهای این فاجعه هستند و برای جلوگیری از شیوع بیماری‌هایی که می‌تواند دومین بحران ویرانگر را در منطقه ایجاد کند، تلاش می‌کنند. رئیس مرکز کنترل بیماری‌های لیبی اعلام کرد دست‌کم ۱۵۰ نفر پس از نوشیدن آب آلوده در شهر «درنه» از بیماری اسهال رنج می‌برند. آمار تلفات، مفقودان و اجساد رهاشده و گورهای دسته‌جمعی در پی سیل ویرانگر اخیر در لیبی، خبر از یک فاجعه انسانی گسترده در این کشور می‌دهند. اجساد جان‌باختگان سیل که از سوی تیم‌های جست‌وجو و نجات از دریا یا مناطق آوار این سیل خارج شده‌اند، در گورهای دسته‌جمعی در حومه شهر درنه این کشور خاک‌سپاری می‌شوند. تاکنون پیکر سه هزار نفر از جان‌باختگان فاجعه سیل در گورستان دسته‌جمعی به خاک سپرده شده‌اند.

شاهنامه‌خوانی

گشتاسب پذیرای آیین بهی

مهدی افشار
شاهنامه‌پژوه

سرانجام گشتاسب به آرزوی خویش دست یافت و بر اورنگ شهریاری پشت داد. گرچه بازگشت گشتاسب به ایران‌زمین و کناره‌گیری لهراسب از پادشاهی پایان کشمکش‌های درونی بود، افسوس که کشمکش‌های بیرونی در کمین نشسته بود و این کشمکش آن‌گاه آغازیدن گرفت که گشتاسب آیین زرتشت را پذیرا شد که بر بنیاد مزدایی پدید آمده بود. با پذیرش آیین زرتشت در برابر ایوان گشتاسب درختی گشن و بسیار شاخ به گونه خودروی برآمد که همه برگ‌های آن پند و همه بارش خرد بود و به‌راستی کسی که خرد پرورد، کی مرگ او را در آغوش کشد. زرتشت، گشتاسب را گفت که پیامبر است و او را به خردورزی فراخواند و جهان‌آفرین، گشتاسب را گفت: «این آیین را بپذیر و ببین چگونه درخت بی‌خاک و آب پرورده شده است و اکنون که دانی من این درخت را بی‌خاک و آب پرورده‌ام، مرا جهان‌آفرین خواند و از گوینده سخنی را بپذیر و به او روی آور و راه و آیین او را پی گیر و زین پس خرد برگزین و آنچه او رهنمون شود، پذیرا شو و آیینی الهی را بپذیر که بی‌دین ماندن مهان و بزرگان نیکو نباشد».

گشتاسب چون این سخن بشنید، آیین بهی را پذیرا شد و برادر خویش، زریر را نیز که ژنده‌پیل در برابرش تاب نمی‌آورد، به آیین بهی فراخواند و لهراسب پیر با پذیرش این آیین، توان و جوانی دیگر یافت و زرتشت پیامبر، گشتاسب را گفت که پذیرش آیین بهی از سوی او نباید در نهفت بماند، پس گشتاسب آزاده بر تخت شهریاری نشست و به هر سو سپاه فرستاد برای آنکه پیام زرتشت را به همه جا رساند و بر همه آتشکده‌ها گنبدی نهادند. نخستین گنبد بر آذرمهربرزین در کشمیر جای گرفت و به فرمان گشتاسب سرو آزاده‌ای را که از بهشت بود، در برابر آذربرزین بنهاد و دیری نپایید که آن سرو، آنچنان گشن و تنومند شد که یک کمند نمی‌توانست دور آن را در بر گیرد و بر آن آزاد سرو نبشتند که گشتاسب دین بهی را پذیرا شد. گشتاسب فرمان داد پیرامون آن سرو کاخی زیبا بنا کنند که چهل ارش بالا و پهنای آن بود و در آن کاخ به فرمان گشتاسب چهره جمشید را در کنار ماه و خورشید و چهره فریدون را با گرز گاوسار و دیگر مهتران نگاریدند و چون آن کاخ شکوهی دیگر گرفت و بر دیوارهای آن زر و گوهر نشاندند و در پیرامون آن باره‌ای آهنین ساخت و خود در آن کاخ جای گرفت و به سراسر کشور پیام فرستاد که خداوند از مینو این سرو را فرستاد و اکنون هر که این پند بشنود، پیاده سوی سرو کشمیر آید و از این پس پند زرتشت را بپذیرد و بر بت چین پشت کند و در پی اندرز شاه ایران بسیار بزرگان و مهان به آیین بهی روی آوردند و شال هفتادودو رشته گستی بر کمر بربستند.

چون چندی برآمد و دختر شهریار ایران درخششی دیگر گرفت، زرتشت پیر، گشتاسب را گفت، دریغ است که ایرانی باورمند به دین بهی به سالار چین که پرستش بت کند باژ دهد، چنان‌که در روزگار باستان نیاکان ما هرگز به ترکان باژ و ساو نداده‌اند و گشتاسب اندرز زرتشت را پذیرا شد و در این میانه نره‌دیوی از اندیشه گشتاسب آگاه شده، به نزد شاه چین رفته، به او گفت: «ای شهریار جهان که همه هستی در پیش پای تو به فرمانبری هستند و کسی را توان آن نیست ز پیمان تو سر بتابد، اکنون پور لهراسب شیوه دشمنی در پیش گرفته، به دین بهی روی آورده و در اندیشه آن است که دیگر تو را باژ ندهد». چون ارجاسب سخن آن دیو خبرچین را بشنید، خشم سراپایش را فراگرفت، بزرگان و فرماندهان لشکر خویش را فراخواند و آنچه را از آن دیوسرت شنیده بود، بازگفت و با خشم یادآور شد: «بدانید از ایران‌زمین فره و دانش و دین برخاسته است. یکی جادویی مرد به نزد گشتاسب به پیامبری رفته و به دروغ می‌گوید از نزد خدا آمده، در آسمان خداوند را دیده و این زند و اوستا آوایی از سوی خداوند است. آن پیر فریبکار می‌گوید در دوزخ، اهریمن را دیده و گشتاسب دین او را پذیرفته و برادر خویش را نیز برانگیخته تا آن آیین را بپذیرد و دیگران از آنان پیروی کرده‌اند. برآنم نامه‌ای برای او بنویسم و اندرزش دهم که از این راه زشت بازگردد. از خدای بهشت نپرسد و آن پیر ناپاک را از خود دور گرداند. اگر سخن مرا بپذیرد و همان شیوه کهن را در پیش گیرد و همچنان باژ بگزارد و ساو دهد، آن‌دوستی دیرینه پابرجا خواهد ماند، وگرنه به ایران شوم و او را با آزار و رنج از آیین خود بازگردانم». ترکان چون سخن خاقان چین بشنیدند، او را درود فرستادند به این نامه‌نگاری. در میان ترکان دو مرد فریبکار و زیرک و سراسر گربزی بودند که یکی بیدرفش و دیگری نامخواست نامیده می‌شدند، ارجاسب آن دو را فراخواند و فرمان داد نامه‌ای درخور برای گشتاسب نویسند. آن دو، نامه بدین گونه نوشتند: «این نامه را از سوی ارجاسب سالار گردان چین، سوار جهاندیده برای پور لهراسب شاه به سخن بیغوی می‌نویسم؛ نخست اینکه ای نامور شهریار ایران و فروزنده تاج شاهنشاهان، آرزو می‌کنم هماره سرت سبز و تاج و تختت فروزنده باشد، شنیده‌ام راه تباه در پیش گرفته‌ای و روز روشن را تاریک گردانده‌ای، گویا پیر فریبنده‌ای دل تو را پر از بیم و امید کرده است، از دوزخ و بهشت با تو سخن گفته و شادی از دل تو بزدوده و چه اندوهی است مرا که دین و آیین او راپذیرا گشته‌ای و آیین پدران خویش را رها کرده‌ای، آیینی که کیش پهلوانی خوانده می‌شد. تو فرزند کسی هستی که شاه فرخنده از میان همگان تو را برگزیده و در گیتی خدا تو را برتر دانسته و همه مهان در پیش پایت به پای می‌افتند، دریغا نکردی خدا را سپاس و از آن گاه که خدا تو را به شهریاری برگزید، جادوگر پیری تو را گمراه گردانده. من این نامه را دوست‌وار نوشتم و از تو می‌خواهم چون این نامه بخوانی، سر و تن بشویی و آن فریبکار را از خود برانی و آن بند را که گستی می‌خوانی، از میان باز کنی و شادمانه می روشن بنوشی و اگر این گونه که می‌گویم رفتار کنی، از ترکان تو را گریزی نخواهد رسید و آن گاه سراسر کشانی و ترکان چین تو را خوش‌آمد می‌گویند و تو را گنج‌ها می‌بخشم با اسبان بسیار و با سیم و زر و به درگاه تو غلامان و نگاران با موهای آراسته می‌فرستم و اگر نپذیری، این پند من ببینی گران آهنین بند من.

چو نامه بخوانی سر و تن بشوی فریبنده را نیز منمای روی / مر آن بند را از میان باز کن / به شادی می روشن آغاز کن / زمین کشانی و ترکان چنین / تو را باشد این همچو ایران‌زمین / ور ایدونک نپذیری این پند من / ببینی گران آهنین بند من.

خبرخوانی

دور دنیا در یک دقیقه

سحرطلوعی: ما هر روز به چهار گوشه جهان سر می‌زنیم و خبرهایی را که کمتر دیده شده است، مرور می‌کنیم.

آمریکا: قاضی آرتور انگورون حکم خود را در پرونده مدنی ترامپ درباره املاک و مستغلات او در نیویورک صادر کرده است. به استناد این حکم ترامپ و پسرانش کلاهبرداری کرده‌اند. در این حکم آمده ترامپ و مدیران اجرائی‌اش شامل دو پسرش به مدت یک دهه درباره ارزش دارایی و املاک خود دروغ گفته‌اند تا راحت‌تر بتوانند وام بانکی و تسهیلات دریافت کنند. ترامپ‌ها سعی کرده بودند به هر نحوی شده فرایند قضائی این دادگاه را متوقف کنند که درنهایت موفق نشدند. ترامپ و وکلایش به حکم صادرشده اعتراض کرده‌اند. همچنین درست یک هفته مانده به همه‌پرسی پارلمانی در استرالیا، ایلان ماسک گزینه گزارش محتوای نادرست را در پلتفرم ایکس حذف کرد! این گزینه به برخی کاربران توییتر اجازه می‌داد پست‌های حاوی اطلاعات گمراه‌کننده و غلط را نشان‌دار کنند و گزارش دهند اما حالا این گزینه حذف شده است.

پلتفرم ایکس از سال ۲۰۲۱ در آمریکا، کره جنوبی و استرالیا شامل گزینه گزارش پست حاوی اطلاعات غلط بود. این گزینه در سال ۲۰۲۲ به توییتر در فیلیپین، برزیل و اسپانیا هم اضافه شده بود.